

Utvecklingsmedel för arbete mot prostitution och människohandel - Slutrapport

Kommun	Stockholms stad, Socialtjänst och arbetsmarknadsförvaltningen.
Kontaktperson	Karin Norlin Bogren
Insatser pågick	2010-05-03 till 2010-11-30
Telefon	08 508 43 698 eller 076 12 43 698
e-postadress	karin.norlin@stockholm.se

Inventering av exploaterade barn på gatorna i Stockholms city.

1. Måluppfyllelse

Mål 1 uppfyllt - Få en överblick över antal barn som för olika ändamål exploateras på gatorna innanför tullarna i Stockholms city.

Mål 2 uppfyllt - Beskrivning över exploateringsändamål som framkommer.

2. Verksamhet

Inledning: Ungdomsjouren har mellan maj och november 2010 bedrivit socialt uppsökande arbete i gatumiljö i området innanför tullarna i Stockholm. Syftet har varit att uppmärksamma och inventera förekomst av barn som kan misstänkas vara utsatta för människohandel.

I det förberedande arbetet gjordes en arbetsplan över vilka dagar, tider och vilken personal som skulle fokusera på projektuppgiften. En ansvarig socialsekreterare utsågs för att denna tillsammans med sektionschef skulle driva projektet framåt, göra det förberedande arbetet samt rapportskrivning och uppföljning. En punkt lades till på dagordningen på Citygruppens veckomöten för att kontinuerligt kunna stämma av arbetet. En kort ordlista togs fram över användbara ord på romani, dialekt kalderas. Beslut togs att inte involvera tolkar i det uppsökande arbetet, detta med anledning av att de utredande samtalen med barnen skulle genomföras på Stockholms Socialjour. Lappar med numret till Ungdomsjourens jourtelefon togs fram i syfte att dela ut till barn som socialsekreterarna eventuellt skulle möta i gatumiljö. Lappar innehållande texten; *Ser du barn i Stockholm city som du blir orolig för som tigger, spelar musik, säljer blommor eller liknande i gatumiljö? Ring Ungdomsjouren! Telefonnummer: 08 508 25 481* togs fram i syfte att delas ut till personer som ständigt arbetar i gatumiljön, exempelvis kioskägare och spärrvakter. En karta över området innanför Stockholms tullar sattes upp på kontoret för att dels pricka av vilka gator som genomsökts och dels för att sätta upp nålar över platser som Ungdomsjouren stött på barn alternativt fått höra att barn iakttagits. En lathund gjordes med rubrikerna; *inför påbörjat arbetspass, verktyg under passet, hur agerar vi i situationen, om vi inte får tag på någon polis, efter avslutat arbetspass*. En särskild fältrapport arbetades fram med följande rubriker; *datum, veckodag, arbetspass, besökta platser innanför tullarna, myndighetskontakter, polisförhör av barn utsatta för människohandel, transporter av barn utsatta för människohandel, händelserapport/observationer, särskilda platser som besöktes, antal utdelade lappar, påträffade barn under passet, inkomna tips, tiggeri, försäljning av rosor, musik*.

Förberedande samverkans- och planeringsmöten genomfördes med Gränspolisens utredningsenhet och Stockholms Socialjour. Polis vid länspolismästarens kansli sammankallade till ett möte, *tiggeriproblematiken som kan relateras till människohandel*. På detta möte deltog Gränspolisavdelningen, Gränspolisens utredningsenhet, Interpol RKP Kut Människohandel, Tunnelbanepolisens, Ungdomsjouren, Stockholms Socialjour och Nordväst. Innan Ungdomsjourens eget projekt i praktiken var påbörjat, deltog hela arbetsgruppen i en polisinsats den 24e maj som Gränspolisens genomförde. Detta syftade till att polisen skulle ha socialtjänsten till hands om barn påträffades under deras insats, vilket det sedan visade sig inte göra.

Det operativa arbetet; 55 fältförlagda arbetspass har genomförts under perioden. Dock har ytterligare arbetstid lagts på projektet inom ramen för ordinarie uppsökande arbete. 194 lappar har delats ut till personer verksamma i gatumiljöerna. Hela området innanför tullarna har genomförts men genom tips och egna observationer begränsades området under hösten till de platser som barn iakttagits eller påträffats. Ungdomsjouren hade via polis fått indikationer om att det skulle komma stöldlikor till Stockholm under sommaren och kronprinsessans vigsel. Så blev det dock inte.

8 tips har inkommit och 3 barn har påträffats av Ungdomsjouren. En tiggande flicka visade sig vara 20 år och ytterligare en visade sig vara 24 år. På kartan har 12 nålar satts upp, dock representerar dessa inte antalet barn utan de platser som barn påträffats av Ungdomsjouren eller iakttagits av andra. De barn som fångats upp av myndigheter har enligt egen uppgift angett att de kommer från Rumänien. I alla tre ärenden har anmälan enligt § 14:1 gjorts till Stockholms Socialjour. I ett ärende har polisanmälan gjorts och i två ärenden försvann barnen från miljön varav en till en kranskommun där ärendet knöts upp. Ärendet där polisanmälan gjordes har lett till åtal av föräldrarna avseende människohandelsbrott.

Barnen har antingen spelat musik eller tiggat. Ett påtagligt antal vuxna har också observerats, även de har spelat musik eller tiggat. Den vuxna målgruppen har inte ingått i Ungdomsjourens uppdrag men informationen har förts vidare inom den egna organisationen. Under den första delen av sommaren påträffades överhuvudtaget en mycket liten andel tiggande och musikspelande människor. Dessa ökade sedan i antal under sensommaren och hösten.

Samverkan och kunskapsspridning; Ungdomsjouren har haft en hel utbildningsdag tillsammans med Stockholms Socialjour med föreläsare av Per Englund från RKP Kut Människohandel, Ingrid Åkerman på uppdrag av Unicef och Bengt Söderström BuP.

Ytterligare föreläste Ungdomsjourens sektionsschef, inbjuden av Västerviks kommun för att berätta om Ungdomsjourens projekt. Under denna dag medverkade medarbetare från polismyndigheten, socialförvaltningen, skola och psykiatri. Medarbetarna var verksamma i Västervik, Oskarshamn, Nybro, Torsås och Högsby. Seminariet anordnades genom att Västerviks kommun fått medel från Länsstyrelsen i Kalmar län.

Den medarbetare som haft ett särskilt ansvar i projektet inbjöds till ett expertseminarium för att berätta om Ungdomsjourens projekt. Seminariet var i Tallin, *Child traffickin – child labour – children committing crimes – children begging – Information and intelligence management* organiserat av *Tartu Child Support Centre* med stöd från *Baltic Sea Region – Information Management to Prevent Trafficking*.

Ungdomsjouren inbjöd till ett möte mellan socialjouren i Stockholm och Nordväst, Socialtjänsten i Solna och Sigtuna, enheten för ensamkommande flyktingbarn i Sigtuna kommun, ensamkommande flyktingungdomar/Stockholm stads gruppboende och migrationsverket/Mottagningsenhet 4/Barn, Gränspolisens utredningsgrupp. Detta möte ledde till att en kontaktlista skapades och kunskapen om varandras roller och uppdrag ökades.

Under ett studiebesök i London, anordnat och finansierat av Allmänna Barnhuset, fördjupades samarbetet med Gränspolisen då Allmänna Barnhuset beslutade att även bjuda in två poliser ur de grupper Ungdomsjouren samverkar med. På detta studiebesök var även samarbetsparter från Rädda Barnen, Socialjouren Stockholm och Östersjöstaternas råd med.

Ytterligare har sektionen haft en mängd planerings- och samverkansmöten internt och tillsammans med Stockholms socialjour.

3. Tidplan

Tidsplanen har fungerat enligt plan.

4. Samverkan

Inget samarbetsavtal har tecknats. Dock har det planerade samarbetet med Stockholms Socialjour fungerat mycket väl. Samarbetet med Gränspolisen är påbörjat och under uppbyggnad. Se mer kring samverkan med polis under rubrik **6. Erfarenheter**.

5. Budget

Samtliga kostnader är ännu inte registrerade men projektet prognostiseras kosta 160 000 kr. Dessa kostnader avser i stort sett endast personalkostnader. Utöver kostnader för personal har en bok köpts in för 295 kr, tolkkostnader 870 kr samt kostnader för den gemensamma utbildningsdagen med Stockholms socialjour 3 345 kr. Se särskild bilaga om ekonomi.

6. Erfarenheter

Preventiva effekter – exploaterade barn i gatumiljö

Problem med att se barn utsatta för människohandel:

1. I flera länder har man bestämt sig för vilka som har mandat att identifiera ett möjligt offer för människohandel. Så snart exempelvis en socialsekreterare gjort denna definition har barnet en mängd rättigheter som innebär skydd och annan hjälp. Detta gör att yrkesverksamma har en gemensam grund, en definition att "stå på" i arbetet med barn utsatta för människohandel. I Sverige har vi inte detta, vilket skapar flera problem. Det system som de uppsökande socialsekreterarna kan använda sig av i dessa ärenden är att göra § 14:1 anmälningar till myndighetsutövande socialtjänst. Då är det av största vikt att dessa socialsekreterare som arbetar myndighetsutövande har kunskaper kring barn utsatta för människohandel. Eftersom Sverige inte har en gemensam särskild definition kring problematiken blir socialtjänsten ofta beroende av att polis uttalar denna misstanke. Vilket i sin tur leder till att polisen behöver tid för att bedriva spanarbete för att kunna arbeta fram ett ärende till åklagare. I exempelvis England bedriver inte polisen spanarbete på detta sätt utan när det gäller barn ingriper man direkt till barns skydd, de har en gemensam definition. I Ungdomsjourens projekt blev det tydligt att det var svårt att "gå i takt" med polisen då de behövde mer tid och socialsekreterarna önskade omedelbar hjälp från polis att ta med sig barnet till Stockholms socialjour för

samtal och bedömning. Efter diskussioner med polismyndigheten uppger de att de inte har lagrum att bara ta med sig ett barn som står och tigger på gatan för transport till Stockholms Socialjour, de har då ännu inget ärende. Detta avser givetvis situationer där det inte är uppenbar fara för barnet.

Det blir också tydligt att medarbetare behöver ett tydligt mandat och stöd från chefer att våga prova olika arbetssätt för att lyckas uppnå bästa resultat för utsatta barn.

2. Under projektet gång har det blivit tydligt att det är svårt för tjänstemän inom olika myndigheter att förstå problematiken och barnets utsatthet när ändamålet för exploateringen är annat än sexuell.

HANDELSÅTGÄRD

HÄNDELSE

UTNYTTJANDE

Sexuell exploatering
Tigga, spela sälja rosor
Stjåla, mm.

Socialtjänst eller annan myndighet uppmärksammar barnet

Om en socialsekreterare uppmärksammar ett barn som utsätts för människohandel för sexuella ändamål gör själva händelsen i sig självt, att myndigheter snabbt reagerar på barnets utsatthet. Man behöver inte veta mer om handelsåtgärder eller utnyttjandet.

När ett barn utnyttjas för att exempelvis tigga uppstår ett helt annat behov av att förstå helheten kring människohandel. Tiggandet i sig självt kanske inte ens barnet upplever som särskilt hemskt. Den hemska upplevelsen kanske ligger under rubriken handelsåtgärd, när barnet blev sålt eller på annat sätt fångades upp av människohandlarna. Det värsta kan också vara upplevelsen av att bli hänsynslöst utnyttjad, inte få gå i skolan, rädsla för hot och våld, mm.

Myndigheter tenderar att endast fokusera på händelsen där barnet uppmärksammas och missar därmed hela kedjan som ingår i den hantering barn utsätts för när det sålts samt möjligheten att göra ett professionellt arbete med svårt utsatta barn. Det är lätt att professionella hamna i olika typer av felaktiga bedömningar av huruvida barnet verkligen är utsatt för människohandel eller inte. Arbetet för den enskilda tjänstemannen blir ytterst svårt särskilt när inte den gemensamma definitionen finns att "stå på" i arbetet.

Samverkan:

Ungdomsjouren hade ursprungligen en tanke om hur tillvägagångssättet skulle se ut i det uppsökande arbetet. Denna tanke bestod i att om ett barn påträffades skulle polismyndigheten bistå socialsekreterarna med att komma till platsen och dels få med barnet till Stockholms Socialjour men också att undersöka vilka de vuxna som ofta rör sig i närheten av dessa barn är. Detta scenario har inte varit möjligt beroende på en rad komplikationer. (Se även olika

hinder under punkt 1 ovan). Ett hinder har varit möjligheten att snabbt få en polis till platsen *när det inte varit uppenbar fara för barnet i situationen*. Ungdomsjouren tog kontakt med olika enheter inom polismyndigheten vilka i sina uppdrag har olika prioriteringar, arbetstider samt arbetssätt. Tillgängligheten av polisen i den här typen av situationer har varit otillräcklig. Vidare har det uppstått komplikationer i de situationer polis har kommit till platsen. Polis har haft möjlighet att identifiera barnet men sedan har enskilda poliser påpekat att de inte har något lagrum att utöva sin myndighetsutövning och föra barnet från gatan till Stockholms socialjour. Ungdomsjouren har också mött poliser som inte haft expertkunskapen kring människohandel vilket inneburit en osäkerhet i situationen.

Utifrån detta var det mycket svårt att bygga upp en enkel rutin i den operativa miljön med polisen även om engagemanget hos enskilda poliser varit mycket stort. Ungdomsjourens lathund som skapades i det förberedande arbetet har alltså flera gånger fått arbetas om för att få det att fungera i praktiken.

För att barnet ska få det skydd och stöd det behöver är det av största vikt att hela kedjan av insatser fungerar. I projektet har det uppstått interna diskussioner utifrån frågan, hur blir det för barnet till slut? Socialsekreterare som arbetar med socialt uppsökande arbete måste vara trygga i att handläggningen av ärendet av myndighetsutövare görs professionellt enligt de riktlinjer som finns och kunskap om barn utsatta för människohandel.

Trots olika hinder har Ungdomsjouren tillsammans med Gränspolisen påbörjat ett mycket bra samarbete. De är den grupp inom polismyndigheten som är utsedda inom polismyndigheten att arbeta med barn utsatta för människohandel avseende andra ändamål än sexuella. Gränspolisen har en yttre grupp som fokuserar på spaningsarbete och en inre grupp som utreder inkomna ärenden.

Den senaste modellen för det operativa arbetet innebär att den uppsökande socialsekreteraren upptäcker ett barn i gatumiljö, tar direkt kontakt i den mån det är möjligt samt observerar situationen. Därefter görs § 14:1 anmälan till myndighetsutövande socialtjänst samt polisanmälan till Gränspolisen om misstanke om brott mot barnet. Om barnet påträffas igen görs ny anmälan § 14:1 till socialtjänsten. Ungdomsjouren överlämnar därmed ärendet till de myndigheter som kan utreda barnets behov och eventuellt brott det utsätts för och agera till skydd för barnet. Detta gäller förutsatt att *det inte varit uppenbar fara för barnet i situationen*, då istället polis kan ingripa direkt.

Tillvägagångssättet har bidragit till att barn och vuxna runt barnet har fångats upp av respektive myndighet. Utifrån detta har samarbetet mellan Ungdomsjouren, Stockholms Socialjour och Gränspolisen fungerat väl. Dock bör påpekas att det i det ärende som nu lett till åtal, försvann inte barnet innan myndigheterna hunnit ingripa. För att på ett bättre sätt kunna fånga upp alla barn utsatta för människohandel, behövs ytterligare metoder för att i samverkan snabbt och effektivt kunna agera till barns skydd.

Stockholms Socialjour har varit Ungdomsjourens närmaste samarbetspartner och olika samverkans sätt har provats och roller diskuterats. Ungdomsjouren har gjort § 14:1 anmälan både till dem och till aktuell lokal socialtjänst. Ungdomsjouren har bjudits in för att berätta om projektet till en halvdagsutbildning som Stockholm Socialjour kommer att ha i början av december riktad till medarbetare på stadsdelarna i Stockholm.

Prevention:

Ungdomsjouren har en vision att det inte ska finnas barn som exploateras på gatorna i Stockholm city. Många storstäder inom EU har stora problem med att de fattigaste barnen inom unionen på olika sätt exploateras i gatumiljöerna. Vilken preventiv verkan detta projekt har haft går inte att mäta men rapporter har inkommit från både Göteborg och Malmö om att barn har påträffats i gatumiljö när de spelar, tigger eller säljer rosor.

7. Fortsättning

Gränspolisen har vid ett flertal tillfällen påpekat önskemålet om att ha en socialsekreterare på 50 % tjänst stationerad i sin arbetsgrupp enligt samma modell som man har för vuxna kvinnor utsatta för människohandel för sexuella ändamål. Vinsterna med ett sådant arbetssätt är stora för båda myndigheterna men skulle kräva ytterligare projektmedel. Utifrån tidigare erfarenheter och från projektet är det viktigt att personen som anställs har barnkompetens och har sin anställning i barn/ungdomsverksamhet där chef och nätverk finns utifrån ett barnperspektiv. Det är också viktigt att ha förankringen på den andra halvan av tjänsten i en verksamhet där man arbetar med dessa frågor i socialtjänsten.

Ungdomsjouren ska kalla till ett möte för en analys, med utgångspunkt i de domslut som kommer i det ärende som gått till åtal. Tanken är att samla de medarbetare som var involverade i ärendet från stadsdelen, Stockholms Socialjour, Ungdomsjouren, åklagaren samt Gränspolisen och tillsammans göra en analys av vad som blev bra respektive vad vi kan göra bättre tillsammans nästa gång. Detta med utgångspunkt i det som framkommer i domen som då är offentlig handling och sekretessen inte blir ett hinder.

Chefen för Ungdomsjouren och Stockholms Socialjour träffade chefen för Gränspolisen den 15 november för att diskutera framtida samverkansformer. Olika tankar och idéer finns bland annat utifrån ovanstående önskemål. Ungdomsjourens socialsekreterare vid Ungdomsroteln kommer att stå som kontaktpersoner i deras dokument. Ett ytterligare förslag utifrån given budget är att socialsekreterare vid Ungdomsroteln skulle kunna medverka vid Gränspolisens veckomöte och därigenom vara en länk mellan polis, socialtjänst och åklagare.

Ungdomsjourens citygrupp har ett uppdrag att bedriva socialt uppsökande arbete med barn och ungdomar som vistas i riskmiljöer i Stockholms city. Genom projektmedlen kunde barn som kan misstänkas vara utsatta för människohandel fokuseras och därigenom också tillhörande arbetssätt. De arbetssätt som framkommit kommer att fortsätta att utvecklas och vara en del i det ordinarie uppdraget, oavsett om ytterligare medel tillförs eller inte.

Undertecknande

.....
Ort och datum